

Asia: EPOELY/3145/2023

Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja työohjelma Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueella 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Bioenergia ry:n lausunto

1) Toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen

Bioenergia ry arvostaa mahdollisuutta osallistua pitkäjänteisesti vesienhoidon suunnitteluun ja edistämiseen valtakunnallisesti ja vesienhoitoalueiden tasolla. Yhteistyö ELY-keskusten kanssa on ollut vuosien varrella toimivaa. Laaja osallistaminen vesienhoitoalueella on jatkossakin tärkeää, koska vh-suunnittelun ja toteutuksen aikajänteet ovat pitkiä. Aiemmiltä vesienhoitokausilta periytynyt yhteistyö on monin paikoin vakiintunut, mutta toimijoiden vaihtuessa viestintää ja yhteistyön lisäämistä ei voi kyllin korostaa, sillä vesiensuojelutoimet on sovittava yhteen erilaisten tarpeiden kanssa.

Aiempien vesienhoitokausien tavoin toteutus nojaa edelleen vesienhoidon suunnittelujärjestelmän kehittämiseen sekä viestinnän ja osallistumisen parantamiseen. Näiden lisäksi tulee kuitenkin löytää toimenpiteille rahoitus. Yhteiskunnan maksamien korvausten lisäksi tarvitaan toimiva järjestelmä, joka saa rahoitusta avoimilta markkinoilta ja alan ulkopuolelta. Markkinalähtöisen rahoituspohjan kautta toimenpiteitä olisi mahdollista kohdentaa huomattavasti tarkemmin ja sektorirajat ylittäen. Yksittäisten toimijoiden tai maanomistajien vastuulla toteutus ei etene. Rahoituksen varmistamisen lisäksi toimenpiteitä pitää edelleen kohdentaa ja parantaa kustannustehokkuutta.

Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä Metka tarjoaa mahdollisuuksia metsätalouden vesiensuojeluun ja suometsien kokonaisvaltaiseen hoitoon. Myös luonnonhoidon tuki ja ympäristötuki edistävät vesiensuojelua niin luonnonsuojelun kuin aktiivisten kunnostustoimien

muodossa tarjoten osittain vastauksen esitettyjen toimenpiteiden rahoitushaasteisiin. On tärkeää, että kaikki alueen toimijat ja sidosryhmät tunnistavat eri rahoitusmahdollisuudet. Maa- ja metsätalouden tuki- ja korvausjärjestelmät on syytä kuitenkin pitää erillisinä, vaikka niitä käytettäisiin yhdessä valuma-alueella tehtävän vesiensuojelun tehostamiseksi.

Asiakirja esittää uusia toimenpiteitä, mikäli entisillä ei päästä tavoitteisiin. Kuitenkin monet jo käytössä olevat menetelmiä ja toimenpiteet tuottavat tulosta ja vesien tila parantuu vähitellen. Niiden toimeenpanoa voitaisiin edelleen kehittää. Uusia toimia ja menetelmiä täytyy testata ja seuranta- ja tutkimustietoa tarvitaan vielä ennen niiden laajamittaista käyttöönottoa.

Lainsäädännön tulkinnan esimerkiksi lupapäätöksissä pitäisi olla yhteneväistä eri puolilla Suomea eri tahojen oikeusturvan varmistamiseksi, minkä vesienhoitosuunnitelmassa myös todetaan. Poikkeavia kirjauksia tai toimenpiteitä ei tulisi kohdistaa vain osaan vesienhoitoaluetta, koska vesienhoitoalueet ovat laajoja ja toimijoita ei tällä tavoin tule saattaa eriarvoiseen asemaan keskenään.

Luonnonsuojelulakiin (9/2023) on lisätty vapaaehtoinen ekologinen kompensatio. Jos kompensatio otettaisiin viralliseen käyttöön, tulee sen olla vapaaehtoista myös vesiensuojelun osalta. Mikään ei estä jo nyt kompensoimasta aiheutettuja haitallisia vaikutuksia.

Bioenergia ry korostaa, että toimialalla vesistöt otetaan huomioon ja jäsenyhteisöt panostavat vapaaehtoiseen vesiensuojeluun. Metsätaloustoimenpiteitä ohjaavat mm. metsäsertifiointijärjestelmät, joiden myötä viime aikoina mm. vesistöjen varsille jätettävien suojakaistojen leveyksiä on lisätty ja hakkuisiin ja maanmuokkaukseen liittyviä toimenpiteitä on kevennetty (poimintahakkuut, raivauksen ja maanmuokkauksen keventäminen tai välttäminen kokonaan).

Vesienhoitosuunnitelmaan liittyvissä kartoissa on merkitty joitakin turvetuotannossa olevia alueita, vaikka ne ovat jo siirtyneen seuraavaan maankäyttöön. Olisi tärkeää, että jo turvetuotannosta poistuneet alueet ja jälkihoitovaiheessa olevat kohteet näkyisivät selkeästi, jotta vesienhoidon suunnittelu ja yhteistyötahot pystyisivät ennakoimaan näiden pistekuormituskohteiden poistumisen toimenpiteiden suunnittelussa ja seurannassa. Tämä korostuu vuoden 2028 jälkeen.

Sivulla 13 todetaan, että ”Turvetuotanto on vähentymässä, mutta entisten tuotantoalueiden kuormitus ei pääty, vaikka maankäyttömuoto muuttuukin.” Kun maankäyttö vanhalla turvekentällä vaihtuu, esim. maa/metsätalouteen, vaihtuu myös kuormittava maankäyttö eli tällöin ei voida puhua enää turvetuotannon kuormituksesta. Happamat sulfaattimaat on otettu tarkkaan huomioon turvetuotannon ympäristöluvuissa ja niiden osalta ennaltaehkäiseviä toimia tehdään jo.

2) Valuma-aluelähtöinen vesien- ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

Valuma-aluelähtöiselle vesien kuormituksen ja hallinnan kehittämiseksi ei jatkossa ole vaihtoehtoja. Valuma-aluekohtaisen suunnittelun tulee kuitenkin ottaa korostetusti eri osapuolten tarpeet huomioon. Valuma-aluesuunnittelulla voi lisätä vesiensuojelun vaikuttavuutta ja parantaa toimenpiteiden kustannustehokkuutta sekä ottamaan ilmastonmuutoksen vaikutukset paremmin huomioon. Vesienhallinnan tulee kattaa valuma-alueen kaikki maankäyttömuodot, ei esimerkiksi hakea ratkaisuja luvanvaraisten toimialojen tai metsätalouden vaatimuksia kiristämällä.

Metsätaloudessa tarvitaan edelleen vesitalouden järjestelyä esim. uudistushakkuiden ja maanmuokkauksen yhteydessä metsänhoidon suositusten mukaisesti. Tarpeettoman syviä ojia vältetään ja ojasyvyyttä on madallettu, toteutetaan erilaisia vesiensuojelurakenteita, kannattamattomien suometsien ojien kunnostamisesta luovutaan, siirrytään peitteiseen metsänkasvatukseen siihen soveltuvilla kohteilla ja alueita ennallistetaan.

Kestävässä metsätaloudessa on mahdollista yhteensovittaa taloudellinen hyöty ja ympäristökysymykset. Esimerkiksi tuhkalannoituksella turvemaiden metsänhoidossa voidaan saavuttaa myönteisiä vesistövaikutuksia ojitustarpeen vähetessä. Vesiensuojelun ja ilmaston kannalta on tavoiteltavaa, että vedenpinnan taso vaihtelee suometsissä mahdollisimman vähän.

Metsistä tulevaa hajakuormitusta voidaan edelleen parhaiten vähentää vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimilla sekä vesilain ja ympäristönsuojelulain kautta yhteiskunnan maksamalla korvauksella. Ohjeet ja suositukset ovat toimineet aina vuosituhannen vaihteesta saakka hyvin metsätalouden vesiensuojelussa. Maankäyttöä ohjaava kaavoitus sopii paremmin pistekuormituksen hallintaan.

3) Vesielinympäristöjen kunnostaminen ja pohjavesien puhdistaminen

Vesielinympäristöjen kunnostus on osa valuma-aluekohtaista suunnittelua. Kalaesteiden poistamiseksi tulisi tarkastella kerralla koko uomaa tai merkittävää osaa uomasta, jotta vaikutus olisi mahdollisimman suuri. Kustannusten hillitsemiseksi on tärkeää, että kalojen kulkuesteitä poistetaan muiden töiden, kuten teiden peruskunnostusten yhteydessä.

Vesielinympäristöä parantavien toimien vaikuttavuutta tulisi seurata nykyistä paremmin. Samalla on huomattava, että esimerkiksi nopeasti vähenevän turvetuotannon myötä myös vesistö tarkkailua poistuu ja monissa tapauksissa yhteistarkkailuun aiheutuu kustannuspaineita yhden maksajan poistuessa.

Paikalliset vesielinympäristöjen kunnostushankkeet koetaan usein tärkeiksi ja niihin sitoudutaan. Toimijoilla voi kuitenkin olla haasteita mm. omarahoitukseen liittyen. Hankkeen toteuttamisen kynnys voisi madaltua, jos vaadittavaan hankebyrokratiaan voitaisiin tarjota apua ja yritykset voisivat osallistua hankkeisiin, vaikka ne saisivat muutakin etua toteutuksesta? Vesien kunnostushankkeiden monivaikutteisuuteen tulee aina pyrkiä ja myös luomaan sillä mahdollisuuksia esim. virkistykseen ja matkailuun. Hankkeissa on tarpeen rikkoa sektorirajat ja lisätä eri osapuolten yhteistyötä kokonaisvaikuttavuuden parantamiseksi.

Pohjavesien puhdistaminen vaatii aikaa ja on usein kallista. Siksi pohjavesiriskien välttäminen ja ennakkoon varautuminen on pohjavesien suojelun ja kunnostamisen kannalta keskiössä. Pohjavedet otetaan huomioon jo tällä hetkellä erittäin kattavasti mm. metsäsertifioinnin kriteereissä. Tärkeää on riittävä tieto alueen pohjavesialueista, jotta ei toisaalta tarpeettomasti rajoiteta eri toimintoja alueella.

Vesienhoidon työohjelmaan, suunnittelun aikatauluun ja osallistumisen järjestelyyn Bioenergia ry:llä ei ole huomautettavaa.

Vesienhoitosuunnitelmaan laadittavan ympäristöselostuksen valmistelu ja sisältö

Ympäristövaikutusten arviointia varten on kerättävä kaikki asiaan vaikuttava ja uusin tutkimustieto. Jos tutkimustietoa ei ole tai se on hyvin hajanaista tai vanhaa, se on tuotava selkeästi arvioinnissa esiin. Tutkimustiedon vieminen käytäntöön on usein haastavaa. On huolehdittava, että eri toimijat ja viranomaiset tunnistavat yli sektorirajojen mahdollisuudet vesiensuojelussa ja osaavat näin ohjata keskeiset toimijat erilaisten rahoituslähteiden pariin.

Vesienhoitosuunnitelman erilaiset toimenpiteet kohdistuvat eri tavalla eri sektoreille ja eri toiminnanharjoittajiin. Vesienhoitosuunnitelman ympäristöselostuksen mukaan metsätalouteen kohdistuvat vaikutukset kuitenkin lähes pelkästään metsänomistajille negatiivisina. Tältä ei voitane kokonaan välttyä parantuneen vesienhoidon ja sen vaatimien toimenpiteiden myötä. Mutta kustannusvaikutukset metsänomistajille ja koko metsäsektorille on pidettävä mahdollisimman pienenä ja toimenpiteiden kustannushyöty mahdollisimman suurena.

Laurikka Harri
Bioenergia ry

Salo Hannu
Bioenergia ry